

2022

Analiza ankete

Mladi ostvaruju pravo pristupa javnim informacijama

AUTORI

Harun Išerić

Emina Obradović

DISCLAIMER

Publikacija je rezultat istraživanja sprovedenog u okviru projekta Fondacije Humanity in Action BiH "Mladi ostvaruju pravo pristupa javnim informacijama" koji se implementira unutar projekta „Osnaživanje civilnog društva Zapadnog Balkana za reformisanu javnu upravu – WeBER 2.0“. Ovaj dokument je proizveden uz finansijsku podršku Evropske unije. Sadržaj ovog dokumenta je odgovornost Fondacije Humanost u akciji BiH i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stavove Evropske unije.

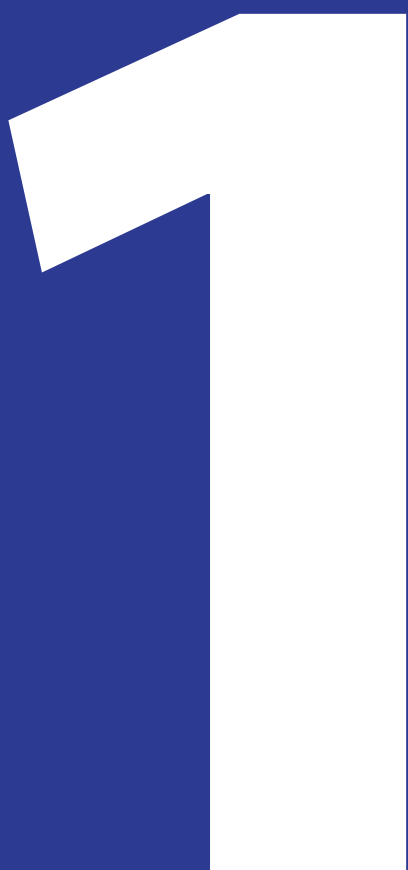
Projekat finansira
Evropska unija

Sadržaj

1	UVOD	04
2	FUNKCIONISANJE JAVNE UPRAVE, NJENIH ORGANA I USLUGA	08
3	ZAKON O SLOBODI PRISTUPA INFORMACIJAMA, PRAKSA I ISKUSTVA ISPITANIKA	13

Uvod

U sklopu projekta „Osnaživanje civilnog društva zapadnog Balkana za reformisanu javnu upravu (WeBER 2.0)“, koji finansira Evropska unija, a kojeg Vanjskopolitička inicijativa BH provodi s partnerima u okviru Think for Europe mreže i u saradnji sa briselskim Centrom za evropsku javnu politiku, Humanity in Action u Bosni i Hercegovini implementira projekat “Mladi ostvaruju pravo pristupa javnim informacijama”.

Jedan od ključnih dijelova projekta jeste izrada i diseminacija online anketnog upitnika kojim se željelo saznati koliko su (primarno) mladi ljudi u Bosni i Hercegovini upoznati sa javnom upravom i njenom reformom kao i sa značajem iste za njihov svakodnevni život. Također, cilj upitnika je bio saznati koliko su mladi ljudi upoznati sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama i spoznati njihova iskustva u vezi sa implemetacijom spomenutog zakona.

Anketom se građanima i građankama koji su se odlučili za učešće ponudila prilika da izraze svoje stavove te da kažu šta smatraju za prioritete u reformskom procesu te koje korake smatraju ključnim za poboljšanje rada javne uprave.

Dvanaest učesnica i učesnika projekta iz cijele Bosne i Hercegovine sudjelovalo je u kreiranju ankete uz mentorsku podršku Haruna Išerića kao i HIA BiH projektnog tima. Nakon kreiranja ankete, uslijedila je online diseminacija iste te su učesnici_ce nastojali da dođu do što većeg broja ispitanika_ca te da time sakupe što je moguće veći broj odgovora, ali i da unaprijede vidljivost projekta. Anketu su učesnici_ce dijelili_e na svojim društvenim mrežama i među ličnim kontaktima, a ista je podijeljena i na društvenim mrežama Fondacije Humanity in Action u Bosni i Hercegovini kao i među širokom mrežom fellowsa i saradnika_ca Fondacije.

Anketom su sakupljena ukupno 202 odgovora ispitanika_ca iz raznih dijelova Bosne i Hercegovine.

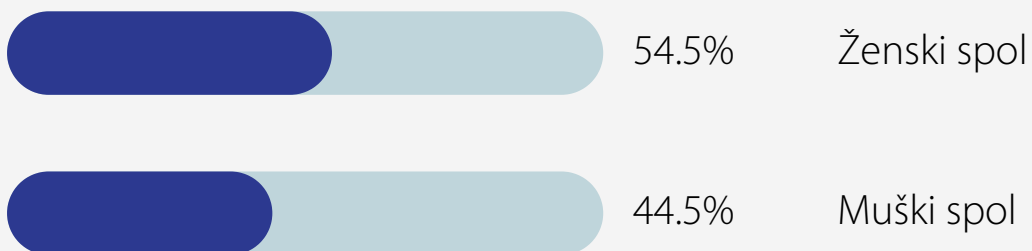
Dijelovi ankete

spol, starosna dob, grad/opština iz koje dolaze ispitanici_e, stepen obrazovanja

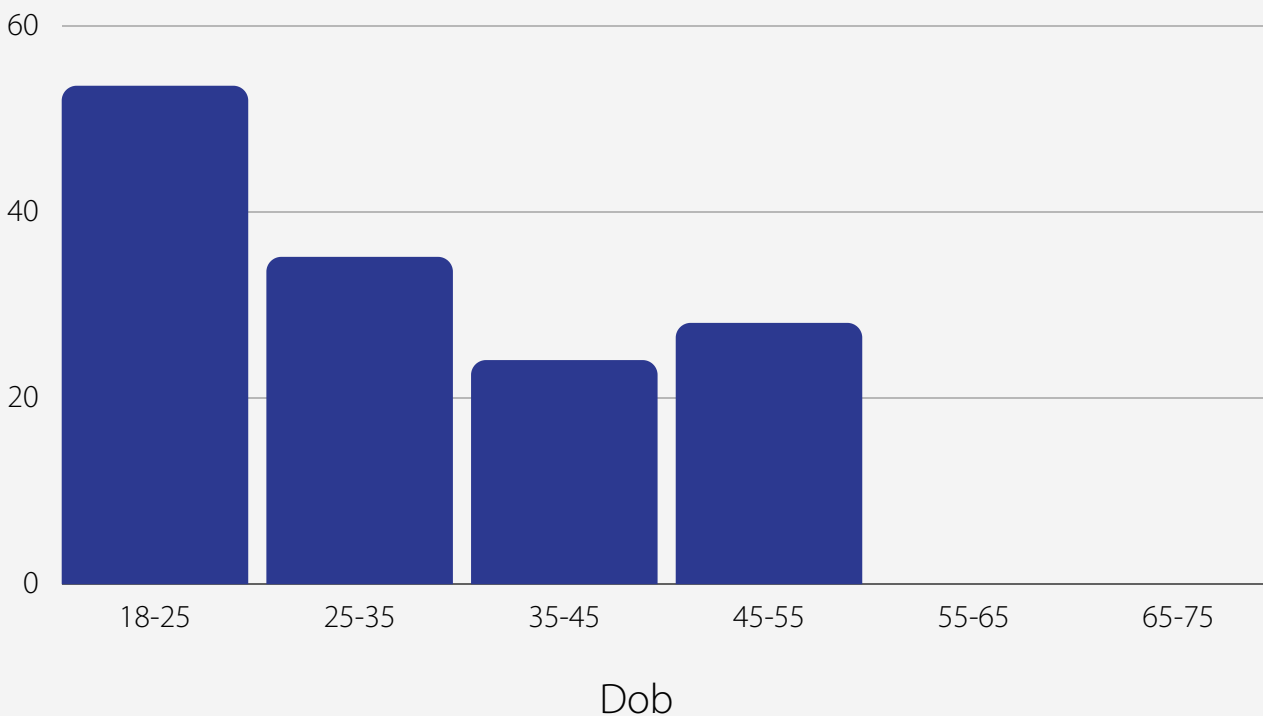
funkcionisanje javne uprave, njenih organa i usluga

Zakon o slobodi pristupa informacijama, praksa i iskustva ispitanika_ca.

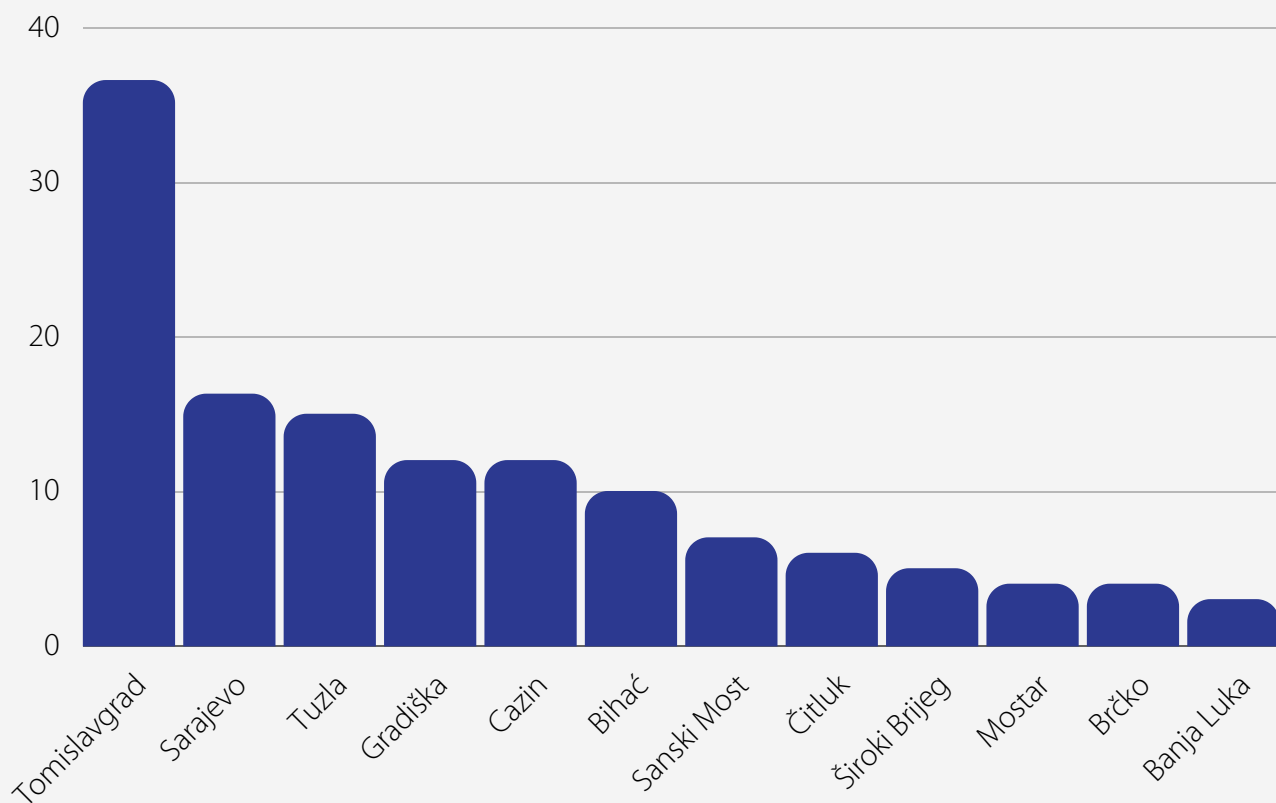
Od 202 ispitanika_ce, njih 110 je ženskog spola (54.5%), dok ostatak - 90 (44.6%) - čine muškarci.

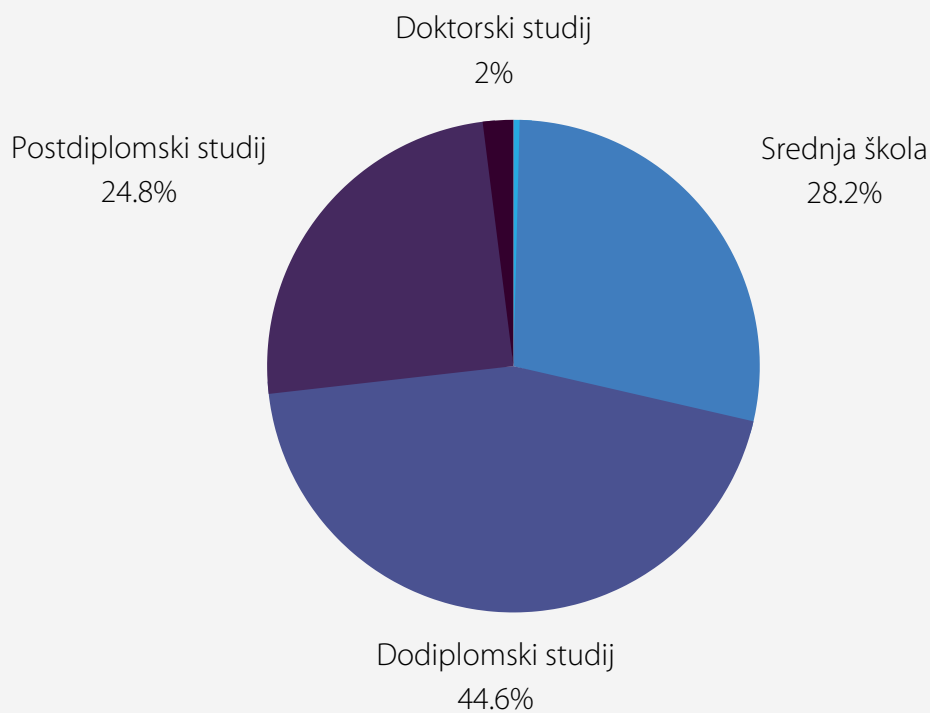
Kada je u pitanju starosna dob, njih 53.5% spada u kategoriju 18 - 25 godina starosti, dok ih slijede oni koji spadaju u kategoriju 25 - 35 godina (35.1%).

Najveći broj ispitanika_ca dolazi iz Tomislavgrada (36.6%), dok ih slijedi postotak ispitanih iz Sarajeva (16.3%). Značajno je spomenuti da ostali odgovori dolaze iz: Tuzle, Gradiške, Cazina, Bihaća, Sanskog Mosta, Čitluka, Širokog Brijega, Mostara, Brčkog i Banja Luke.

Izuzetna je vrijednost ovakve geografske raznolikosti, budući da je time moguće saznati i sakupiti iskustva iz različitih dijelova države, što omogućava donošenje što objektivnih zaključaka.

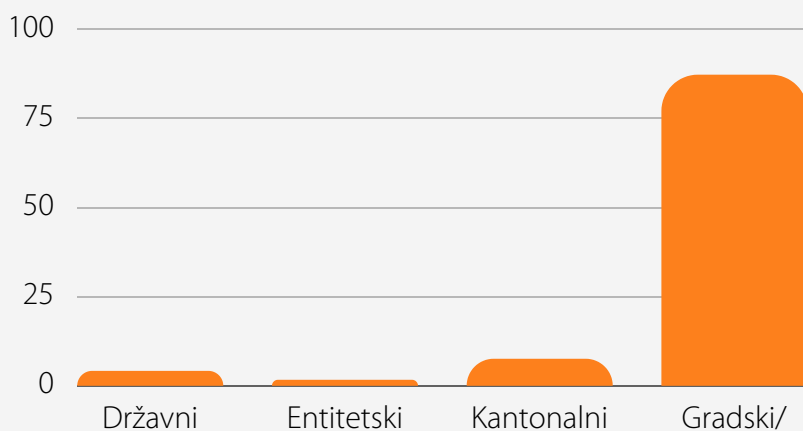

Najveći broj ispitanika_ca (44.6%) ima završen dodiplomski studij, a prate ih oni sa završenom srednjom školom (28.2%), sa završenim postdiplomskim studijem (24.8%) te oni sa završenim doktorskim studijem (2%), dok najmanji broj ispitanih ima završeno samo osnovno obrazovanje.

Funkcionisanje javne uprave, njenih organa i usluga

Najveći broj ispitanih (87.1%) imao je iskustvo sa gradskim/opštinskim nivoom javne uprave. Prate ih oni koji najviše iskustva imaju sa kantonalnim nivoom (7.4%), zatim oni sa državnim nivoom (4%), dok najmanji postotak ispitanih ima iskustvo sa entitetskim nivoom javne uprave (1.5%).

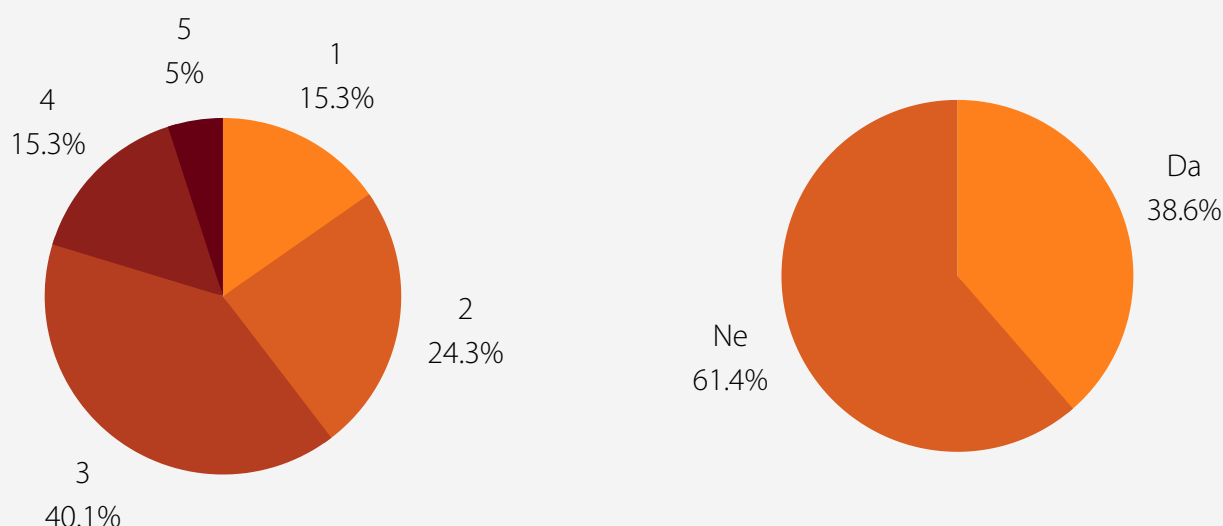

Kada je riječ o vrsti usluga koju ispitanici najčešće koriste, najveći postotak njih (57.9%) kaže da je to pribavljanje dokumenata, dok ih prate oni koji koriste razne usluge koje se tiču obrazovanja (32.7%). Usluge službe za zapošljavanje je koristilo 7.4% ispitanih građanki i građana, dok manji broj ispitanih građanki i građana koristi ostale usluge, kao što su usluge vezane za regulisanje penzije/mirovine.

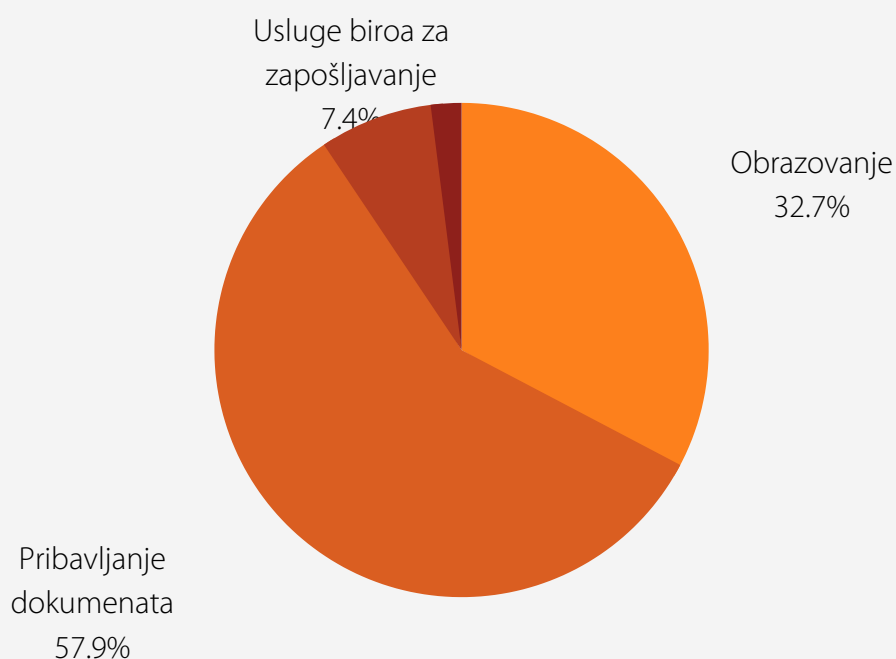

40.1% ispitanih građanki i građana ocjenjuje rad javne uprave prosječnom ocjenom (3), dok njih 15.3% ocjenjuje rad javne uprave najnižom ocjenom (1), a 5% daje najvišu ocjenu (5).

Na pitanje da li su upoznati da se u Bosni i Hercegovini implemetira proces reforme javne uprave, čak 61.4% posto ispitanih građanki i građana odgovorio je sa "Ne", dok ostatak, 38.6% kaže kako je upoznat sa postojanjem ovog procesa.

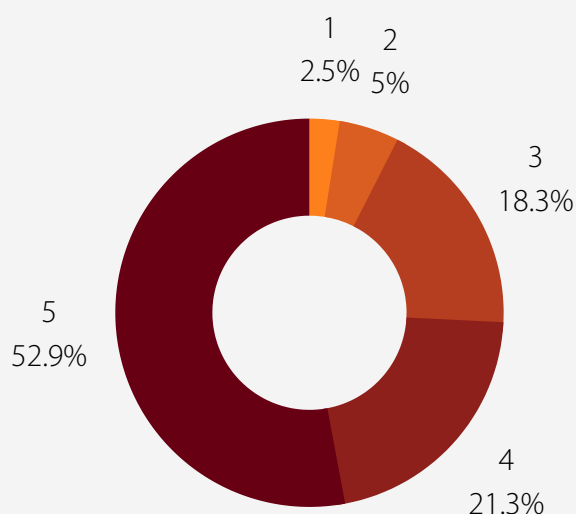
Kada je riječ o vrsti usluga koju ispitanici najčešće koriste, najveći postotak njih (57.9%) kaže da je to pribavljanje dokumenata, dok ih prate oni koji koriste razne usluge koje se tiču obrazovanja (32.7%). Usluge službe za zapošljavanje je koristilo 7.4% ispitanih građanki i građana, dok manji broj ispitanih građanki i građana koristi ostale usluge, kao što su usluge vezane za regulisanje penzije/mirovine.

40.1% ispitanih građanki i građana ocjenjuje rad javne uprave prosječnom ocjenom (3), dok njih 15.3% ocjenjuje rad javne uprave najnižom ocjenom (1), a 5% daje najvišu ocjenu (5).

Na pitanje da li su upoznati da se u Bosni i Hercegovini implemetira proces reforme javne uprave, čak 61.4% posto ispitanih građanki i građana odgovorio je sa "Ne", dok ostatak, 38.6% kaže kako je upoznat sa postojanjem ovog procesa.

Ipak, 52.9% ispitanih građanki i građana smatra kako je reforma javne uprave veoma važna za njihov svakodnevni život, dok samo 2.5% istu ne smatra važnom.

Građankama i građanima ponuđeno je da sami navedu oblasti za koje vjeruju da bi reforma javne uprave donijela najveći napredak.

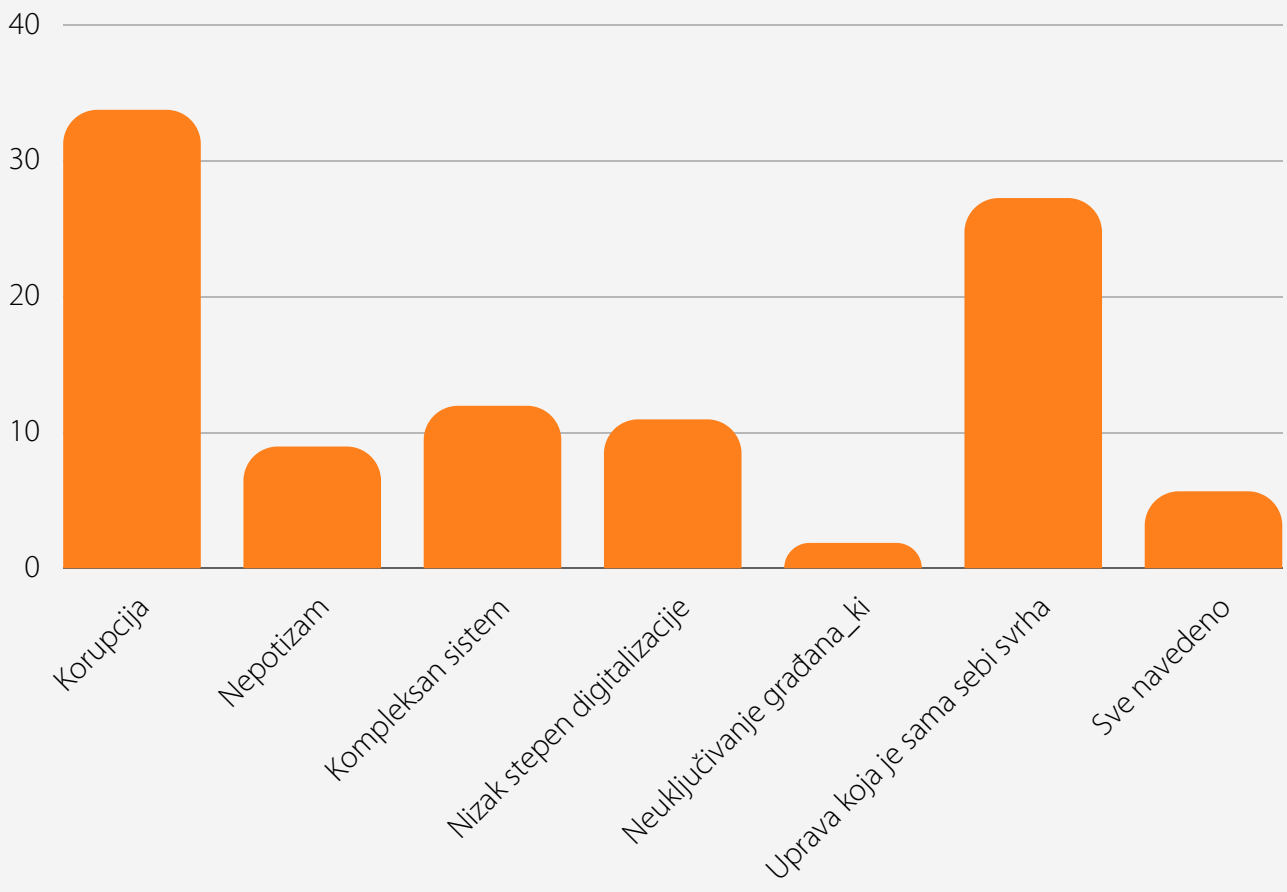
Građani i građanke vjeruju kako je najprije neophodno pristupiti digitalizaciji javne uprave; i to iz sljedećih razloga:

- kako bi se skratio i pojednostavio veliki broj postupaka koji podrazumijevaju duga čekanja u redovima, kao i sakupljanje velikog broja papira
- kako bi se lakše savladavala komplikovana administracija i javna uprava u Bosni i Hercegovini,
- Kako bi se povećala transparentnost javnih konkursa za zapošljavanje, kao i njihovih rezultata
- kako bi usluge pravosuđa i školstva bile efikasnije
- kako bi pristup različitim informacijama od javnog interesa bio brži, lakši, jednostavniji i efikasniji.

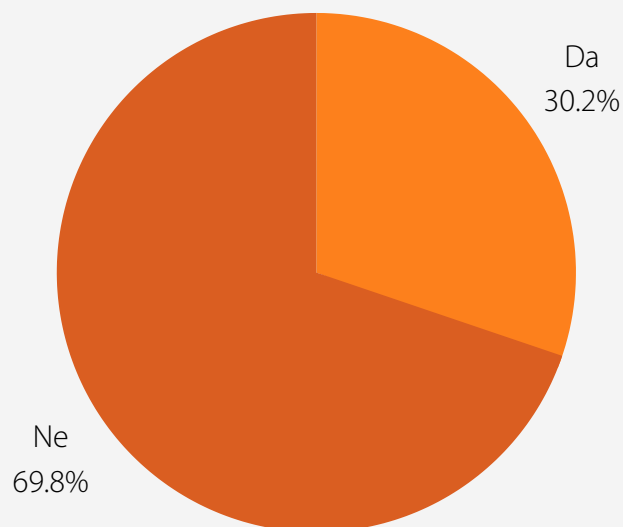
Za veliki broj građanki i građana reforma javne uprave je bitna jer vjeruju kao bi doprinijela ubrzavanju i uprošćavanju procesa registrovanja biznisa malih poduzetnika_ca te bi omogućila transparentnost javnih nabavki i javnih poziva za dodjelu različitih sredstava. Jednako tako, značajan broj ispitanika_ca tvrdi kako bi im reforma povećala povjerenje u sistem te bi im olakšala obavljanje svakodnevnih poslova i obaveza.

Kao najveći problem u radu javne uprave u Bosni i Hercegovini, najveći broj ispitanih građanki i građana (33.7%) navodi korupciju. Korupciju prati mišljenje da je to uprava koja je sama sebi svrha, a nije u službi građana_ki (27.2%), zatim kompleksnost sistema (11.9%) te nizak stepen digitalizacije (10.9%). Među ostalim problemima koje građani i građanke prepoznaju, ističu se sljedeći:

- nepotizam
- neuključivanje građanki i građana u procese odlučivanja
- jedan broj građana_ki vjeruje kako su sve nabrojane opcije problematične, a tu spadaju: korupcija; kompleksan administrativni sistem; nizak stepen digitalizacije; te javna uprava koja je sama sebi svrha, a nije u službi građanki i građana.

Ipak, tek je 30.2% građanki i građana upoznato sa pravima koja imaju ukoliko su nezadovoljni radom državnog službenika_ca ili organa javne uprave. Dok ostatak (69.8%) nije upoznat sa ovim pravima. S toga, ne iznenađuje da u odgovoru na sljedeće pitanje, a koje se odnosi na to da građani_ke podijele koliko su puta koristili neki od instrumenata pravne zaštite u slučaju nezadovoljstva, većina njih kaže kako nisu nikada koristili isti dok nekolicina odgovara kako su koristili, i to u slučajevima kada nisu mogli da ostvare svoja prava.

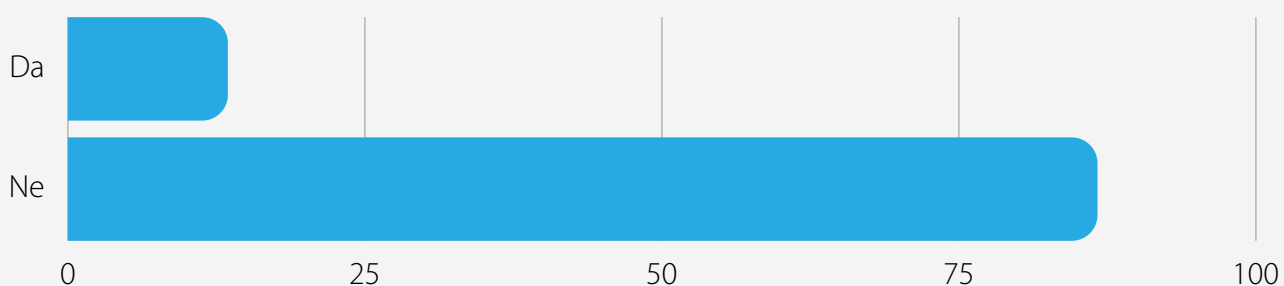

**Zakon o slobodi
pristupa
informacijama,
praksa i iskustva
ispitanika**

3

U dijelu ankete Pristup informacijama nastojalo se doći do podataka o tome koliko su građani i građanke upoznati sa postojanjem Zakona o slobodi pristupa informacijama kao i time da na osnovu istog imaju pravo da podnesu zahtjev kako bi dobili bilo informacije pod kontrolom javnog organa. Također, željelo se ispitati koliko njih je podnosilo zahtjev za pristup informacijama te kakva su njihova iskustva.

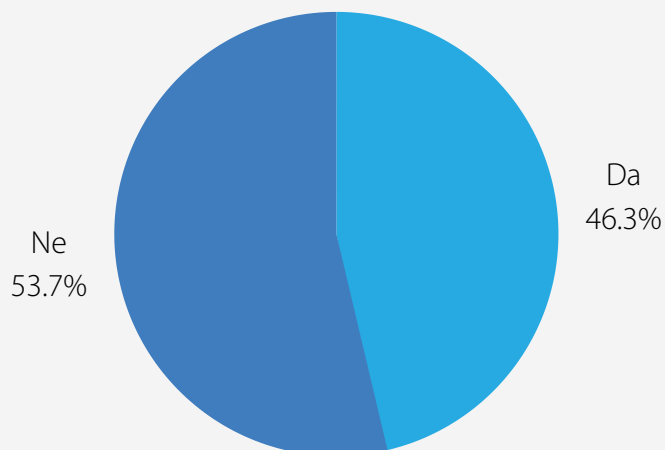
Samo 13.4% ispitanih građanki i građana kaže kako je podnosilo zahtjev za pristup informacijama na osnovu Zakona o slobodi pristupa informacijama, dok ostatak od 86.6% kaže kako to nikada nije radilo.

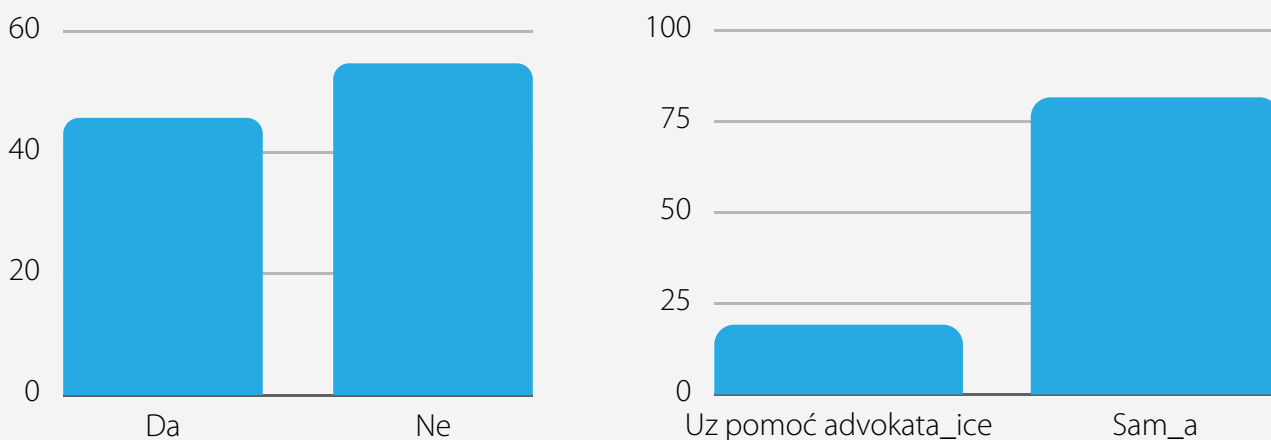
Od postotka građana i građanki koji su podnosili zahtjev, značajan broj zahtjeva se odnosio na transparentnost rada institucije, kao i na transparentnost konkursa za zapošljavanje, uslova i rezultata istog. Također, na osnovu ovog Zakona, upućivani su zahtjevi koji se tiču:

- dostavljanja statuta ili pravilnika o radu institucije kojoj je zahtjev naslovljen
- zahtjevi prema ministarstvima, od kojih je tražena transparentnost u radu
- Zahtjevi upućeni vladama kantona te su najčešće bili vezani za konkurse za posao
- zahtjevi u svrhu naučnih ili privatnih istraživanja, sa ciljem provjere efikasnosti i efektivnosti sistema.

Nadalje, 46.3% ispitanih građanki i građana koji su podnosili zahtjev za pristupa informacijama smatra kako sistem podnošenja zahtjeva podrazumijeva previše koraka te da kompleksnost istog demotivise građane i građanke da traže pristup informacijama. Ostatak (53.7%) ipak vjeruje kako sistem nije previše komplikovan te da je lako doći do informacija na osnovu ovog Zakona.

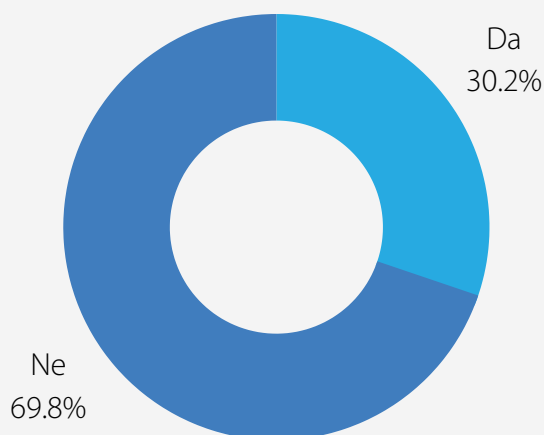

45.5% građanki i građana koji su podnijeli zahtjev su dobili odgovor u zakonski predviđenom roku od 15 dana, dok ostatak (54.5%) odgovor nije dobio u zakonski predviđenom roku. 81.3% njih zahtjev je podnijelo samostalno, dok je 18.8% njih tražilo advokatsku pomoć.

Uzevši u obzir postojanje pravne zaštite ukoliko institucije ne odgovore na zahtjev u zakonski predviđenom roku ili ukoliko ne odgovore na način na koji je naznačeno u zahtjevu, odnosno, ukoliko se jave bilo kakve druge nepravilnosti, željelo se saznati koliki je postotak ispitanih građana i građanki koji su podnosili Zahtjev upoznat sa postojanjem iste.

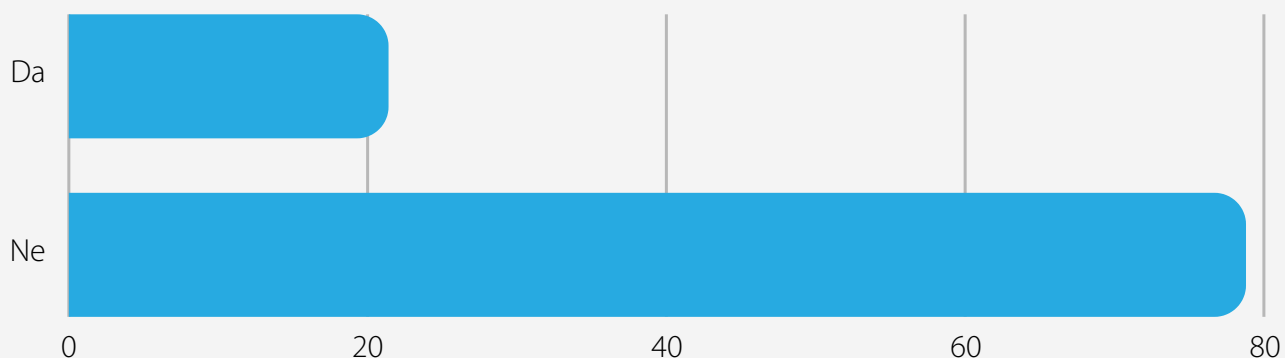
69.8% njih nije upoznato sa postojanjem pravne zaštite u slučaju bilo kakvih nepravilnosti koje se mogu pojaviti kod podnošenja zahtjeva, dok je ostatak 30.2% upoznat sa postojanjem pravne zaštite u ovim slučajevima.

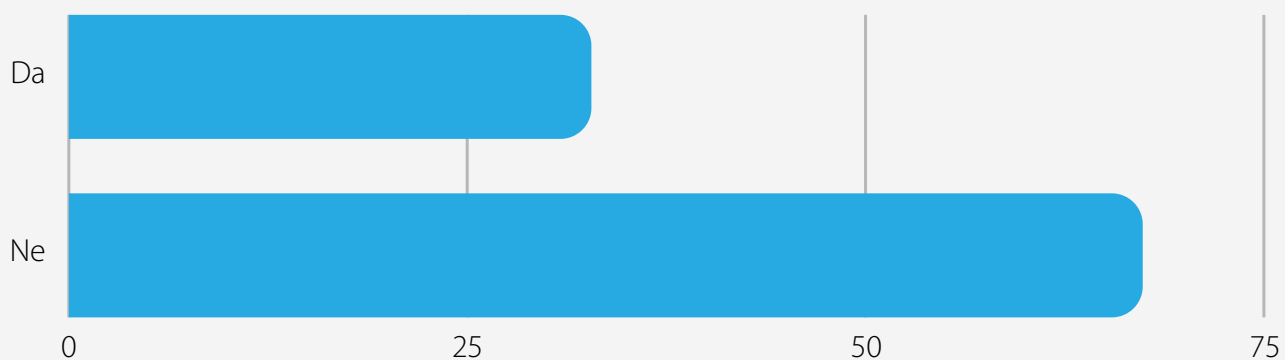
Kada je riječ o dostupnosti informacija na web stranici jedinica lokalne samouprave, 68.3% ispitanih građanki i građana kaže kako nije zadovoljno sa dostupnošću istih, a u daljoj elaboraciji kao najčešći razlozi navodi se da informacije nisu prilagođene osobama sa poteškoćama vida; kako informacije nisu relevantne ili kako služe samopromociji nosioca vlasti; te razni drugi razlozi koji smanjuju povjerenje građanki i građana u ovaj sistem.

Tek 21.3% ispitanih građanki i građana kaže kako je prisustvovao javnoj raspravi na neku temu, kao što je novi zakon, urbanistički plan ili budžet općine/grada, dok ostatak od 78.7% nikada nije prisustvovao nekoj od rasprava.

Kada je riječ o dostupnosti informacija u vrijeme pandemije COVID-19, 32.7% kaže kako je zadovoljno dostupnošću istih, dok 59.9% ispitanih građanki i građana nije zadovoljno dostupnošću informacija u ovom periodu.

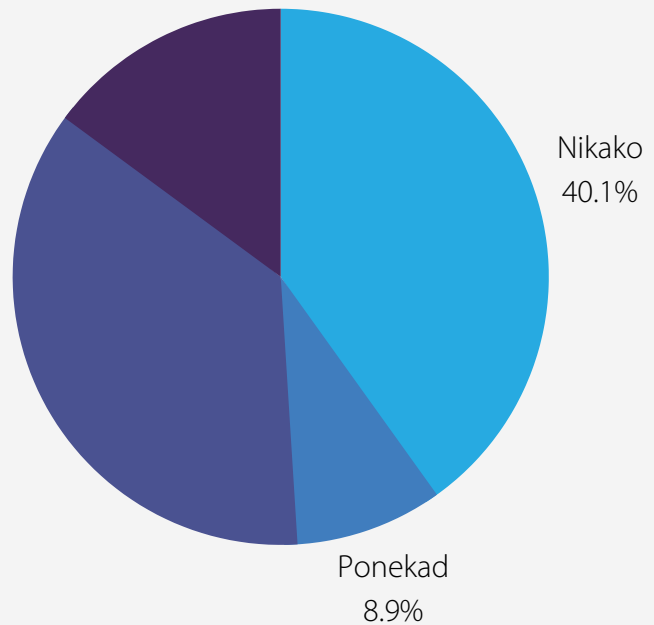
Nadalje, 40.1% građanki i građana kaže kako uopšte ne posjećuje web stranice jedinica lokalne samouprave, dok 36.1% njih to čini najčešće ili jedino kada se objavi konkurs na koji žele aplicirati. 14.9% njih kaže kako redovno prate izvještaje sa sjednica gradskih/opštinskih vijeća, dok ostatak stranice posjećuje samo prema potrebi ili kada žele biti "u toku" sa aktuelnostima u svojim lokalnim zajednicama.

Redovno pratim izvještaje sa gradskih/opštinskih sjednica

14.9%

Kada se objavi konkurs na koji želim aplicirati

36.1%

Građanke i građani su zamoljeni da podijele pozitivno iskustvo u komunikaciji sa organima javne uprave te se većina ovih komentara odnosi na ljubaznost i pristupačnost osoblja. Također, ispitanici i ispitanice koji dolaze iz manjih sredina kažu kako su procesi dobivanja određenih dokumenata znatno uprošćeni te da im uposleni često izlaze u susret kada je u pitanju pribavljanje raznih dokumenata.

Na pitanje šta bi građanke i građani poduzeli sa ciljem da poboljšaju rad lokalne samouprave, veliki broj njih kaže kako bi jedan od prvih koraka bila digitalizacija, koja bi skratila čekanje u redovima te koja bi pridonijela efikasnosti i efektivnosti sistema. Također, tvrde kako je potrebno izvršiti reviziju sistema i prilagoditi isti trenutnim potrebama građanstva te je potrebno zapošljavati adekvatan kadar. U ovim odgovorima građanke i građani ponovno pozivaju na jačanje transparentnosti rada jedinica lokalne samouprave te apeluju na efikasnost i efektivnost rada.

Prijedlozi za poboljšanje javne uprave

Digitalizacija

Revizija sistema i prilagodba potrebama građanstva

Zapošljavanje adekvatnog kadra

Analiza ankete

Mladi ostvaruju pravo pristupa javnim informacijama

mart 2022.